Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση ενωσιακού προγράμματος ασφαλούς συνδεσιμότητας για την περίοδο 2023-2027»

[COM(2022) 57 final — 2022/0039 (COD)]

και «Κοινή ανακοίνωση προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο: Μια προσέγγιση της ΕΕ για τη διαχείριση της διαστημικής κυκλοφορίας — Μια συνεισφορά της ΕΕ για την αντιμετώπιση μιας παγκόσμιας πρόκλησης»

[JOIN(2022) 4 final]

(2022/C 486/24)

Εισηγητής: ο κ. **Pierre Jean COULON**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2.5.2022
Νομική βάση	Άρθρα 189 παράγραφος 2 και 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	7.9.2022
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	21.9.2022
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	572
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας	
(υπέρ/κατά/αποχές)	222/0/1

1. **Συμπεράσματα και συστάσεις**

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) πιστεύει ότι η ανακοίνωση και η πρόταση, που σηματοδοτούν την έναρξη της κατάρτισης μιας ευρωπαϊκής δέσμης μέτρων για το διάστημα, είναι σήμερα απολύτως αναγκαίες και απαραίτητες. Συνιστά η κοινή ανακοίνωση να προαγάγει αποφασιστικά —χάρη σε μια ενεργό διπλωματία— την πολυμερή διαχείριση της διαστημικής κυκλοφορίας στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών, ειδικότερα δε στους κόλπους της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για τις ειρηνικές χρήσεις του διαστήματος (COPUOS) και της Διάσκεψης για τον Αφοπλισμό, καθώς δεν διαθέτουμε επαρκείς κανόνες σε αυτόν τον τομέα.

1.2. Η απόλυτη προτεραιότητα που συνιστά η διαχείριση της διαστημικής κυκλοφορίας, συμπεριλαμβανομένων των διαστημικών αποβλήτων, απαιτεί τον συνυπολογισμό σε ευρωπαϊκό επίπεδο όλων των φορέων. Όπως επισημαίνεται στην κοινή ανακοίνωση και καταδεικνύεται στην παρούσα γνωμοδότηση, το κύριο πρόβλημα που σχετίζεται με το συνονθύλευμα των προγραμμάτων διαχείρισης της διαστημικής κυκλοφορίας έγκειται στην έλλειψη διεθνούς τυποποίησης. Συνεπώς, είναι σαφές ότι πρέπει να αναπτυχθούν πρότυπα, κατευθυντήριες γραμμές και υποδειγματικές πρακτικές σε διεθνές επίπεδο.

1.3. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί την απτή εφαρμογή ενός συστήματος διαστημικής επιτήρησης, ώστε να εξασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του διαστήματος για όλα τα κράτη μέλη.

Πράγματι, η δεύτερη κεντρική αρχή του Δικαίου του διαστήματος είναι η ευθύνη των διαφόρων φορέων για τις διαστημικές τους δραστηριότητες. Περιλαμβάνει τη διεθνή ευθύνη για τον έλεγχο των δραστηριοτήτων και την ευθύνη για ζημίες που ενδέχεται να προκληθούν στο διάστημα από τις δραστηριότητες αυτές. Οι κοινή ανακοίνωση αφορά την πτυχή της διεθνούς ευθύνης για τον έλεγχο των δραστηριοτήτων.

1.4. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για την απουσία διεθνούς τυποποίησης και συνιστά την έγκριση προτύπων —μεταξύ άλλων και για τη διαχείριση των υπολειμμάτων δορυφόρων— και κατευθυντήριων γραμμών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με τη συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών.

Ο ανταγωνισμός μεταξύ διαστημικών παραγόντων —που μέχρι τώρα ήταν κυρίως κρατικοί— και εκείνων που επιθυμούν να αναδειχθούν σε μείζονες παράγοντες —είτε ιδιωτικούς ή δημόσιους— απαιτεί μεταρρύθμιση εκ βάθρων των διεθνών προτύπων που είχαν εγκριθεί όταν το διάστημα ήταν υπόθεση μιας μικρής ομάδας τεχνολογικών και βιομηχανικών δυνάμεων.

1.5. Όπως επισημαίνεται στη συμπληρωματική γνωμοδότηση CCMI/196 με θέμα «Νέο διάστημα»:

— θα πρέπει να αναπτυχθούν συνέργειες με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας, με βάση την ενίσχυση των αλληλεπιδράσεων μεταξύ της μη στρατιωτικής, της αμυντικής και της διαστημικής βιομηχανίας·

— το πρόγραμμα-πλαίσιο «Ορίζων Ευρώπη» θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί για την τόνωση της διαστημικής αγοράς, με τη στήριξη της δημιουργίας καινοτόμων εμπορικών λύσεων για τους διαστημικούς τομείς προηγούμενου και επόμενου σταδίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και με την επιτάχυνση της διαθεσιμότητας των κύριων απαραίτητων τεχνολογιών·

— οι δραστηριότητες εκπαίδευσης και κατάρτισης έχουν καθοριστική σημασία για την ανάπτυξη προηγμένων δεξιοτήτων στους τομείς που συνδέονται με το διάστημα, ενώ η εμπειρία που έχει αντληθεί από προγενέστερα σχέδια συστοιχιών, όπως τα Galileo και Copernicus, θα μπορούσε να αξιοποιηθεί για τη βελτίωση του συστήματος διαστημικής συνδεσιμότητας·

— όσον αφορά τη διαχείριση, η ανάθεση των αρμοδιοτήτων στους καλύτερους φορείς, με βάση τις αποδεδειγμένες ικανότητές τους, τηρουμένων των κανόνων περί δημοσίων συμβάσεων, θα εξασφάλιζε την αποτελεσματική εφαρμογή του προγράμματος και θα ευνοούσε την εμφάνιση του νέου διαστήματος·

— επιπλέον, η τόνωση της επιστημονικής και τεχνικής προόδου συνιστά τη βάση της ανταγωνιστικότητας και της ικανότητας για καινοτομία, προς όφελος των μικρομεσαίων (ΜΜΕ), των νεοφυών και των καινοτόμων επιχειρήσεων.

2. **Πλαίσιο της γνωμοδότησης**

2.1. Από πολλές απόψεις, το διάστημα είναι σήμερα ένας επιπλέον οικονομικός χώρος. Η επιτάχυνση των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων οδηγεί σε αύξηση της πυκνότητας των διαστημικών δραστηριοτήτων και στη μετατροπή του διαστήματος σε μείζονα γεωστρατηγική πρόκληση. Ο τεχνολογικός ανταγωνισμός, η εμφάνιση νεοφυών επιχειρήσεων στον διαστημικό κλάδο, το άνοιγμα νέων αγορών και υπηρεσιών, η βούληση των κρατών και των ιδιωτικών φορέων να ενισχύσουν τις δραστηριότητες σε τροχιά επιτείνουν την εκμετάλλευση του διαστήματος.

2.2. Παρά τη στρατηγική σημασία του διαστήματος, δεν υπάρχει παγκόσμια αρχή ούτε δεσμευτική νομοθεσία εφαρμοστέα στις χαμηλές και γεωστατικές τροχιές, ούτε ρύθμιση ή σύστημα διαχείρισης της διαστημικής κυκλοφορίας, ενώ ο αριθμός των δορυφόρων σε τροχιά αυξάνεται.

2.3. Σήμερα, η διαχείριση της διαστημικής κυκλοφορίας βασίζεται αποκλειστικά σε εθελούσιες, μη δεσμευτικές ορθές πρακτικές, η διαχείριση και εφαρμογή των οποίων δεν είναι πάντοτε ορθή, ο δε στόχος τους είναι η μείωση του στατιστικού κινδύνου σύγκρουσης μεταξύ δορυφόρων και αποβλήτων. Σύμφωνα με τις πρακτικές αυτές, δεν πρέπει να παράγονται σκοπίμως απόβλητα σε τροχιά, οι δορυφόροι στο τέλος του κύκλου ζωής τους πρέπει να καθίστανται «παθητικοί» με κατανάλωση του υπολειπόμενου καυσίμου, πρέπει να τηρείται ο «κανόνας των 25 ετών» για τους δορυφόρους χαμηλής τροχιάς (οι δορυφόροι στο τέλος της λειτουργικής ζωής τους πρέπει να επιστρέφουν στην ατμόσφαιρα εντός 25 ετών), ενώ οι γεωστατικοί δορυφόροι που δεν χρησιμοποιούνται πια πρέπει να τίθενται σε «τροχιά-νεκροταφείο». Οι κανόνες αυτοί, όμως, δεν επαρκούν πλέον για τον περιορισμό του κινδύνου σύγκρουσης.

2.4. Σε αυτό προστίθεται η εμφάνιση νέων επιχειρησιακών εννοιών: επιτήρηση και παρακολούθηση του διαστήματος (Space Surveillance and Tracking — SST), συντονισμός της διαστημικής κυκλοφορίας (Space Traffic Coordination — STC), συντονισμός και διαχείριση της διαστημικής κυκλοφορίας (Space Traffic Coordination and Management — STCM) [1].

2.5. Κατά συνέπεια, μια πραγματική νομοθεσία για τις διαστημικές δραστηριότητες και την κυκλοφορία των δορυφόρων, που θα εγγυάται τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του διαστήματος, καθίσταται επείγουσα και στρατηγικής σημασίας, όπως επίσης και η προσφυγή στην τεχνητή νοημοσύνη για την αποτροπή του κινδύνου σύγκρουσης.

2.6. Στις αρχές του έτους, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δρομολόγησε το έργο Spaceways, στόχος του οποίου είναι να σκιαγραφήσει ένα σύστημα διαχείρισης της διαστημικής κυκλοφορίας, ώστε να καθορίσει έναν κώδικα κυκλοφορίας και να προσδιορίσει τις προϋποθέσεις χορήγησης αδειών πιλότου και αδειών πτήσης.

[1] JOIN(2022) 4 final.

2.7. Στόχος του έργου Spaceways και του έργου EUSTM, το οποίο δρομολογήθηκε τον Ιανουάριο του 2021, είναι να υποβάλουν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, έως τον Ιούνιο και έως τον Αύγουστο του 2022, αντιστοίχως, συστάσεις και κατευθυντήριες γραμμές για τη διαχείριση της διαστημικής κυκλοφορίας, καθώς και μια νομική, πολιτική και οικονομική αξιολόγηση που θα οδηγήσει σε τελικές συστάσεις και κατευθυντήριες γραμμές εφαρμογής ([2]).

2.8. Στην κοινή ανακοίνωση της Επιτροπής και του Ύπατου Εκπροσώπου αναγνωρίζεται η ανάγκη ανάπτυξης μιας ενωσιακής προσέγγισης και προβλέπονται διαβούλευση, συζητήσεις και τακτικοί διάλογοι με όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς στην Ένωση, στρατιωτικούς και μη, στον τομέα των μεταφορών —ιδίως της αεροπλοΐας— και της ευρωπαϊκής διαστημικής βιομηχανίας, με συνυπολογισμό των αναγκών σε θέματα άμυνας και ασφάλειας, με την υποστήριξη του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί τη συμμετοχή στη διαδικασία αυτή ολόκληρου του κοινωνικού συνόλου, και όχι μόνο της βιομηχανίας.

2.9. Στην ανακοίνωση εξετάζεται το ενδεχόμενο προσφυγής στην κοινοπραξία SST της ΕΕ ([3]), για την οργάνωση της επιχειρησιακής ικανότητας που έχει καθοριστική σημασία για τη μελλοντική διαχείριση της διαστημικής κυκλοφορίας της Ένωσης, πράγμα που προϋποθέτει να βελτιωθούν οι επιδόσεις της, να τελειοποιηθούν υπηρεσίες επιτήρησης και παρακολούθησης του διαστήματος καθώς και νέες τεχνολογίες, χάρη στην τεχνητή νοημοσύνη και στις κβαντικές τεχνολογίες, να υποστηριχτούν οι δράσεις μείωσης των αποβλήτων και συντήρησης σε τροχιά, και να καθιερωθούν συνέργειες χρηματοδότησης μεταξύ της Ένωσης, των εθνικών πόρων, του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Διαστήματος (ΕΟΔ), του προγράμματος «Ορίζων Ευρώπη» και του ευρωπαϊκού προγράμματος βιομηχανικής ανάπτυξης στον τομέα της άμυνας (EDIDP).

2.10. Η ενίσχυση της κάλυψης του διαστήματος εκτός της ευρωπαϊκής ηπείρου συνιστά μείζονα πτυχή του ενωσιακού προγράμματος ασφαλούς συνδεσιμότητας για την περίοδο 2023-2027· η Ένωση θα χρειαστεί τη συνδρομή, κυρίως, της υπηρεσίας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) για τις διαστημικές υποθέσεις (UNOOSA), καθώς και των εθνικών φορέων, για να αναπτύξει τα πρότυπα που θα ισχύουν για τη διαχείριση του χώρου του διαστήματος, ενθαρρύνοντας παράλληλα την ανάπτυξη κοινών προτύπων στο πλαίσιο ειδικού φόρουμ, και να προωθήσει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση στους κόλπους των διεθνών οργανισμών τυποποίησης.

2.11. Οι φιλοδοξίες που αναγγέλλονται προϋποθέτουν, σε βραχυπρόθεσμη βάση, να αναλάβει η βιομηχανία ορισμένες υποχρεώσεις και, σε μεσοπρόθεσμη βάση, να καταρτίσουν τα κράτη μέλη νομοθετική πρόταση για την αντιμετώπιση του κατακερματισμού των εθνικών προσεγγίσεων και την αποτροπή στρεβλώσεων του ανταγωνισμού έναντι φορέων εγκατεστημένων εκτός Ένωσης, με την επιβολή της αρχής της ίσης μεταχείρισης των φορέων εκμετάλλευσης. Προβλέπονται επίσης μη δεσμευτικά μέτρα, όπως οι κατευθυντήριες γραμμές.

Η νομοθετική πρόταση παρουσιάζεται ως το πρώτο βήμα· στη συνέχεια, οι ευρωπαϊκές οργανώσεις πρέπει να εγκρίνουν τεχνικές απαιτήσεις —είτε πρότυπα είτε κατευθυντήριες γραμμές— που θα ισχύουν για όλους.

2.12. Στην ανακοίνωση αναφέρεται ότι η Ένωση θα προκρίνει μια πολυμερή προσέγγιση στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών, προωθώντας τον διάλογο με την Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τις ειρηνικές χρήσεις του διαστήματος (COPUOS) και με τη Διάσκεψη για τον Αφοπλισμό. Θα πρέπει, λοιπόν, να προσδιοριστούν τα όργανα των Ηνωμένων Εθνών που είναι αρμόδια για την ανάπτυξη της δράσης —δεδομένου ότι διακυβεύεται το μέλλον της ανθρωπότητας—, χωρίς να παραβλέπεται ο Διεθνής Οργανισμός Πολιτικής Αεροπορίας (ΔΟΠΑ).

Στην ανακοίνωση προβλέπεται μια μέθοδος από τη βάση προς την κορυφή: ξεκινά από τις εθνικές και περιφερειακές συνεισφορές, με επιδίωξη συναίνεσης μεταξύ των προβλεπόμενων κανόνων και προτύπων, και στη συνέχεια εντάσσει τις περιφερειακές συνιστώσες στην παγκόσμια διαχείριση, η διοίκηση της οποίας πρέπει να καθοριστεί.

3. **Γενικές παρατηρήσεις**

3.1. Στην ανακοίνωση της Επιτροπής αξιολογούνται οι ανάγκες διαχείρισης της διαστημικής κυκλοφορίας και προτείνεται μια ευρωπαϊκή προσέγγιση για την χρήση του διαστήματος, συμπεριλαμβανομένης της μη στρατιωτικής χρήσης, εφαρμοστέα σε παγκόσμια κλίμακα. Η ανάπτυξη των διαστημικών δραστηριοτήτων, η αύξηση και η διαφοροποίηση των παραγόντων που συμμετέχουν στην εκμετάλλευση του διαστήματος, καθώς και η εξάρτηση όλων των κλάδων δραστηριότητας από τις δορυφορικές τεχνολογίες και υπηρεσίες έχουν οδηγήσει σε σταδιακή υπερεκμετάλλευση των τροχιών και σε κορεσμό του φάσματος συχνοτήτων, με αποτέλεσμα να απαιτείται εξορθολογισμός του εν λόγω φάσματος.

3.2. Στο Διεθνές Δίκαιο (Διεθνής Ένωση Τηλεπικοινωνιών — ΔΕΤ), οι γήινες τροχιές θεωρούνται περιορισμένοι φυσικοί πόροι. Οι αρχές της ελευθερίας και της μη ιδιοποίησης που διέπουν τη χρήση των γήινων τροχιών βρίσκονται αντιμέτωπες με τις αιτήσεις παραχώρησης συχνοτήτων και με την αύξηση των δορυφορικών συστημάτων χωρών και επιχειρήσεων που ενίοτε παραβιάζουν τους κανόνες της ΔΕΤ.

([2]) Στο έργο Spaceways, που χρηματοδοτείται από το πρόγραμμα-πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την έρευνα και την καινοτομία «Ορίζων 2020», συμμετέχουν 13 μείζονες ευρωπαϊκοί παράγοντες: κατασκευαστές και εκτοξευτές δορυφόρων, φορείς εκμετάλλευσης και πάροχοι υπηρεσιών, καθώς και κέντρα και ινστιτούτα έρευνας στον πολιτικό και τον νομικό τομέα.
Στο έργο EUSTM συμμετέχουν 20 μείζονες ευρωπαϊκοί παράγοντες.

([3]) Γερμανία, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία.

3.3. Ο ανταγωνισμός μεταξύ διαστημικών παραγόντων που μέχρι τώρα ήταν κυρίως κρατικοί και εκείνων που προσβλέπουν στο καθεστώς αυτό, συμπεριλαμβανομένων των ιδιωτικών παραγόντων, απαιτεί μεταρρύθμιση εκ βάθρων των διεθνών προτύπων που είχαν εγκριθεί όταν το διάστημα ήταν υπόθεση μιας μικρής ομάδας τεχνολογικών και βιομηχανικών δυνάμεων.

3.4. Πέρα από τα νομικά ζητήματα, η χρήση του χώρου του διαστήματος εντάσσεται σε μια συγκυρία που σηματοδοτείται από την επάνοδο διεθνών γεωπολιτικών εντάσεων, όπως δείχνει η επικαιρότητα: πρόκειται, παραδείγματος χάριν, για τις συντροχιακές επιχειρήσεις εκφοβισμού, τις επιδείξεις τεχνολογικής πλειοδοσίας ή τις δοκιμές αντιδορυφορικών όπλων, που έχουν εγκαταστήσει κλίμα δυσπιστίας μεταξύ των κρατών.

3.5. Οι προκλήσεις που θέτει ο κορεσμός των τροχιών και του φάσματος συχνοτήτων, καθώς και η απειλή που συνιστά η αύξηση των διαστημικών αποβλήτων, οδήγησαν τα κράτη μέλη, τον ΕΟΔ και την κοινοπραξία SST της ΕΕ ([4]) να εξετάσουν το ενδεχόμενο καλύτερου συντονισμού των εργαλείων και των τεχνολογιών επιτήρησης. Η ΕΟΚΕ ζητεί να θεσπιστούν αυστηρές ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση της αύξησης ιδιωτικών συστοιχιών και ενδεχόμενων περιοχών εκτός νόμου.

3.6. Στην κοινή ανακοίνωση αποτυπώνεται η διακριτική επανέναρξη του διεθνούς διαλόγου υπέρ της θέσπισης κώδικα συμπεριφοράς και μέτρων, ακόμη και νομοθετικών, για την εξασφάλιση της βιώσιμης χρήσης του διαστήματος.

Νομικές και πολιτικές εκτιμήσεις

3.7. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τους επιχειρησιακούς στόχους που καθορίζονται στην ανακοίνωση και στην πρόταση κανονισμού και επιθυμεί να επιστήσει την προσοχή σε ορισμένες νομικές και πολιτικές εκτιμήσεις που δεν μπορούν να παραβλεφθούν, λαμβανομένων υπόψη των ζητημάτων που διακυβεύονται.

3.8. The concept of «space law» is not easy to define. Στο ζήτημα της οριοθέτησης του διαστήματος δεν υπάρχει συναίνεση, ωστόσο είναι αποδεκτό ότι το Δίκαιο του διαστήματος διακρίνεται κυρίως σε συνάρτηση με τις κατευθυντήριες αρχές του.

3.9. Παρά το γεγονός ότι, μετά από πέντε διεθνείς συνθήκες και οκτώ διεθνή ψηφίσματα ([5]), έχουν εγκριθεί ορισμένες βασικές αρχές, το ζήτημα του καθορισμού του Δικαίου του διαστήματος έχει παραμείνει σε εκκρεμότητα, καθώς οι ανησυχίες κατά το ξεκίνημα της εξερεύνησης του διαστήματος αφορούσαν κυρίως το να εμποδιστούν οι πρώτες διαστημικές δυνάμεις να οικειοποιηθούν τα ουράνια σώματα και όχι τόσο το να προσδιοριστεί ρητώς το αντικείμενο του εν λόγω Δικαίου.

3.10. Οι αρχές του Δικαίου του διαστήματος θεσπίστηκαν ήδη με το ψήφισμα 1962 (XVIII) των Ηνωμένων Εθνών, της 13ης Δεκεμβρίου 1963, επιβεβαιώθηκαν δε στην πρώτη συνθήκη για το διάστημα το 1967.

Περιλαμβάνουν τα εξής:

— εξερεύνηση και χρήση του διαστήματος προς όφελος όλης της ανθρωπότητας·

— ελευθερία χρήσης και εξερεύνησης·

— μη ιδιοποίηση·

— ειρηνική χρήση·

— ευθύνη των κρατών για τις διαστημικές τους δραστηριότητες·

— συνεργασία και αμοιβαία συνδρομή·

— εθνική δικαιοδοσία και εθνικό έλεγχο διαστημικών αντικειμένων·

— ευθύνη των κρατών για τις ζημίες·

— καθεστώς απεσταλμένου της ανθρωπότητας για τους αστροναύτες.

3.11. Δύο αρχές του Δικαίου του διαστήματος τεκμηριώνουν τον ειρηνικό του προσανατολισμό.

([4]) https://www.eusst.eu

([5]) I. Chalaye, «Le statut des orbites terrestres et leur utilisation à la lumière des principes du droit spatial» [Το καθεστώς των γήινων τροχιών και η χρήση τους υπό το πρίσμα των αρχών του Δικαίου του διαστήματος], Ινστιτούτο μελετών εφηρμοσμένης γεωπολιτικής (IEGA), Παρίσι, Οκτώβριος 2021.

Η πρώτη συνίσταται στην υποχρέωση συνεργασίας και αμοιβαίας συνδρομής που επιβάλλεται σε όλα τα κράτη που συμμετέχουν στην εξερεύνηση και τη χρήση του διαστήματος. Προϋποθέτει τον πραγματικό και διαφανή διάλογο μεταξύ των διαστημικών δυνάμεων, με στόχο την εξασφάλιση της βιωσιμότητας και της ασφάλειας των δραστηριοτήτων. Σήμερα, ο διάλογος αυτός έχει στραφεί κυρίως στο ζήτημα των διαστημικών αποβλήτων, όπως φαίνεται στην ανακοίνωση.

3.12. Η δεύτερη κεντρική αρχή του Δικαίου του διαστήματος είναι η ευθύνη των κρατών και των νέων παραγόντων για τις διαστημικές τους δραστηριότητες. Περιλαμβάνει τη διεθνή ευθύνη για τον έλεγχο των δραστηριοτήτων και την ευθύνη για ζημίες που ενδέχεται να προκληθούν στο διάστημα από τις δραστηριότητες αυτές. Οι κοινή ανακοίνωση τείνει να ενταχθεί στην πτυχή της διεθνούς ευθύνης για τον έλεγχο των δραστηριοτήτων.

3.13. Κατά την κατάρτιση των κύριων συνθηκών για το διάστημα, τα ζητήματα των διαστημικών αποβλήτων και του κορεσμού των τροχιών και των συχνοτήτων δεν ήταν επίκαιρα· σήμερα όμως, η εξάρτηση των κοινωνιών μας από τους δορυφορικούς πόρους επέφερε μεγάλη αύξηση της εκτόξευσης αντικειμένων στο διάστημα, σε σημείο που τα ζητήματα των τροχιών και της εκχώρησης συχνοτήτων έχουν αναδειχθεί σε πραγματική στρατηγική πρόκληση.

3.14. Μετά από εξήντα χρόνια εκμετάλλευσης του διαστήματος, παρατηρείται λοιπόν μια πρωτόγνωρη αύξηση των προκλήσεων ασφάλειας που σχετίζονται με τις τροχιές. Από τη δοκιμή αντιδορυφορικών πυραύλων της Κίνας, τον Ιανουάριο του 2007, έχουν αυξηθεί οι επιδείξεις δύναμης στο διάστημα, με διάφορες μορφές. Τίθεται επίσης το ζήτημα της μετατροπής του διαστήματος σε οπλοστάσιο.

Στο Διεθνές Δίκαιο, το ζήτημα αυτό βρίσκεται στο επίκεντρο μιας γκρίζας ζώνης, καθώς δεν υπάρχει ακόμη κανένας ορισμός του τι συνιστά μέσο επίθεσης στο διάστημα, ούτε του τι συνιστά επίθεση, ενώ οι μέθοδοι επίθεσης στο διάστημα είναι πολλές και ποικίλες: συμπεριλαμβάνουν επιθέσεις πυραύλων, τύφλωση της δέσμης λέιζερ, κυβερνοεπιθέσεις στους αναμεταδότες επικοινωνιών, συντροχιακούς ελιγμούς κ.λπ.

3.15. Όσο για τη γεωστατική τροχιά, βρίσκεται αντιμέτωπη με μια δυσκολία άλλου είδους: τη συμφόρηση συχνοτήτων και τον κίνδυνο παρεμβολών. Η γεωστατική τροχιά αντιπροσωπεύει κρίσιμη ζώνη για την αδιάλειπτη λειτουργία των υπηρεσιών τηλεπικοινωνίας για όλα τα κράτη του κόσμου. Η εξέλιξη αυτή θέτει ορισμένα νομικά ζητήματα, καθώς η ανάπτυξη της γεωστατικής τροχιάς έχει οδηγήσει στη δημιουργία μιας οικονομικής αγοράς, ακόμη και στην εμφάνιση κερδοσκοπίας.

3.16. Λαμβάνοντας υπόψη όσα προαναφέρονται, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η κοινή ανακοίνωση θα πρέπει να προαγάγει σθεναρά — χάρη σε μια ενεργό διπλωματία— την πολυμερή διαχείριση της διαστημικής κυκλοφορίας στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών, ειδικότερα δε στους κόλπους της COPUOS και της Διάσκεψης για τον Αφοπλισμό, καθώς δεν διαθέτουμε επαρκείς κανόνες σε αυτόν τον τομέα.

Η διαχείριση της διαστημικής κυκλοφορίας, μια πρόκληση για την ευρωπαϊκή διακυβέρνηση

3.17. Η διαχείριση της διαστημικής κυκλοφορίας δεν αποτελεί νέα έννοια. Ωστόσο, λόγω της φύσης και της σημασίας των προκλήσεων για την ασφάλεια, τη σταθερότητα και τη βιωσιμότητα των διαστημικών δραστηριοτήτων, η διαχείριση της διαστημικής κυκλοφορίας (space traffic management — STM) απέκτησε πρωτόγνωρο βαθμό προτεραιότητας για τους παράγοντες του διαστήματος και τα κράτη που έχουν επίγνωση της εξάρτησής τους από τους διαστημικούς πόρους. Όμως, μόνο τα κράτη που διαθέτουν τεχνολογικές ικανότητες έχουν ήδη εγκρίνει προγράμματα επιτήρησης και παρακολούθησης του διαστήματος (SST) και διαστημικής επιτήρησης (Space Situational Awareness — SSA).

3.18. Προς το παρόν, το Υπουργείο Άμυνας των Ηνωμένων Πολιτειών διαχειρίζεται το πλέον προηγμένο σύστημα. Το Space Surveillance Network (SSN — Δίκτυο Επιτήρησης του Διαστήματος), που βασίζεται σε επίγεια και διαστημικά ραντάρ, παρέχει στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής (ΗΠΑ) μια μοναδική ικανότητα ανίχνευσης και ταυτοποίησης, την οποία χρησιμοποιούν και ως μέσο επιρροής έναντι των συμμάχων και των εταίρων τους.

Άλλα κράτη, όπως η Ρωσία, η Κίνα, η Ιαπωνία, η Ινδία και ορισμένα ευρωπαϊκά κράτη (Γαλλία, Γερμανία) έχουν επίσης αναπτύξει προγράμματα επιτήρησης του διαστήματος. Λόγω της στρατηγικής τους λειτουργίας, η συντριπτική πλειονότητα των προγραμμάτων αυτών βρίσκεται υπό στρατιωτικό έλεγχο, με την υποστήριξη των διαστημικών οργανισμών.

Στην ΕΕ, η Γερμανία, η Ισπανία, η Γαλλία, η Ιταλία, η Πολωνία, η Πορτογαλία και η Ρουμανία συγκρότησαν την κοινοπραξία SST της ΕΕ προκειμένου αυτή να αξιολογεί δωρεάν τον κίνδυνο συγκρούσεων σε τροχιά και ανεξέλεγκτης εισόδου διαστημικών αποβλήτων στην ατμόσφαιρα της Γης, και να εντοπίζει τα θραύσματα σε τροχιά. Το 2023, η κοινοπραξία SST της ΕΕ θα μετατραπεί σε σύμπραξη που θα περιλαμβάνει περισσότερα κράτη μέλη, με στόχο την παροχή υπηρεσίας αξιολόγησης του κινδύνου σύγκρουσης στους φορείς εκμετάλλευσης δορυφόρων της Ευρώπης και όλου του κόσμου.

Ορισμένες ιδιωτικές επιχειρήσεις έχουν επίσης δημιουργήσει τα δικά τους συστήματα SST/SSA για την παροχή δεδομένων και υπηρεσιών σε εμπορική βάση.

3.19. Όπως επισημαίνεται στην κοινή ανακοίνωση και όπως καταδεικνύεται στην παρούσα γνωμοδότηση, το κύριο πρόβλημα που σχετίζεται με το συνονθύλευμα των προγραμμάτων διαχείρισης της διαστημικής κυκλοφορίας έγκειται στην έλλειψη διεθνούς τυποποίησης. Ωστόσο, είναι σαφές ότι πρέπει να αναπτυχθούν πρότυπα, κατευθυντήριες γραμμές και υποδειγματικές πρακτικές σε διεθνές επίπεδο.

3.20. Οι παγκόσμιες πρωτοβουλίες και αποφάσεις για τη διαχείριση της διαστημικής κυκλοφορίας ενδέχεται να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον δυσχερές για την Ευρώπη και τους διαστημικούς της παράγοντες. Η πολιτική των ΗΠΑ πρόλαβε να αναλάβει πρωτοβουλία, αναγγέλλοντας ότι οι ΗΠΑ οφείλουν να δείξουν τον δρόμο στον υπόλοιπο κόσμο με την ανάπτυξη καλύτερων προτύπων για τα δεδομένα και τη γνώση της κατάστασης στο διάστημα, να αναπτύξουν ένα σύνολο τυποποιημένων τεχνικών για τον μετριασμό του κινδύνου σύγκρουσης και να προαγάγουν σε διεθνή κλίμακα ένα φάσμα τεχνικών προτύπων, πρακτικών και προτύπων ασφαλείας για τις διαστημικές επιχειρήσεις.

3.21. Η ΕΕ αναγνώρισε τη σημασία της στρατηγικής, της εμπορικής και της γεωπολιτικής πτυχής της διαχείρισης της διαστημικής κυκλοφορίας, η οποία δεν περιορίζεται στη βιωσιμότητα του διαστήματος, αλλά αφορά και ζητήματα σχετικά με τη μελλοντική αυτονομία της Ευρώπης σε θέματα πρόσβασης και χρήσης του διαστήματος.

Οι ευρωπαϊκοί παράγοντες του διαστήματος έχουν ήδη αναπτύξει ορισμένες πολιτικές και πρωτοβουλίες με στόχο την άμεση ή έμμεση διαχείριση των προβλημάτων διαχείρισης της διαστημικής κυκλοφορίας. Ωστόσο, η καθυστέρηση που έχει σημειώσει η Ευρώπη ως προς την αντιμετώπιση του ζητήματος μέσω κοινών έργων έχει συνέπειες.

3.22. Η μελλοντική ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας κατασκευής δορυφόρων ενδέχεται να τεθεί σε κίνδυνο εάν οι επιχειρήσεις αναγκαστούν να χρησιμοποιούν τα δεδομένα διαχείρισης της διαστημικής κυκλοφορίας των ΗΠΑ ή να καταθέτουν άδεια που θα εκδίδει η διαχείριση της διαστημικής κυκλοφορίας των ΗΠΑ, η οποία θα έχει τη δυνατότητα να αρνηθεί τη χορήγησή της. Σημαντικοί κίνδυνοι υπάρχουν επίσης για τους ευρωπαϊκούς φορείς παροχής υπηρεσιών εκτόξευσης.

Πολλοί ευρωπαϊκοί φορείς βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στις συμφωνίες κοινοχρησίας δεδομένων που έχουν υπογραφεί με τις ΗΠΑ όσον αφορά το νέο ευρωπαϊκό σύστημα διαστημικής επιτήρησης του 2021 (Space Situational Awareness — SSA). Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται υπουργεία και ένοπλες δυνάμεις ([6]), ευρωπαϊκοί διακυβερνητικοί οργανισμοί [(ΕΟΔ, Ευρωπαϊκή Οργάνωση για την Εκμετάλλευση Μετεωρολογικών Δορυφόρων (EUMETSAT)], εμπορικοί φορείς εκμετάλλευσης δορυφόρων και πάροχοι υπηρεσιών εκτόξευσης.

3.23. Κατά την ΕΟΚΕ, η Ένωση πρέπει να θεσπίσει διατάξεις που θα εξασφαλίζουν όχι μόνο ένα πιστοποιημένο επίπεδο επιδόσεων, αλλά και τη μακροπρόθεσμη διαθεσιμότητα διαστημικών υπηρεσιών. Επιπλέον, τη στιγμή που επιχειρεί να εφαρμόσει μια αξιόπιστη κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας, στην οποία οι διαστημικοί πόροι προσφέρουν σημαντική, ακόμη και ζωτική συμβολή, η Ευρώπη πρέπει να πληροί τις αυστηρότερες απαιτήσεις ασφάλειας και προστασίας για τους κυβερνητικούς φορείς και τους φορείς άμυνας.

3.24. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει πως, παρά το γεγονός ότι η προσέγγιση της ΕΕ στο παρελθόν προσανατολιζόταν κυρίως στη φυσική προστασία των διαστημικών πόρων —με βάση μια άκαμπτη και δαπανηρή στρατηγική—, οι πρόσφατες πρωτοβουλίες της Ένωσης υποδηλώνουν στροφή προς μια προσέγγιση περισσότερο προσανατολισμένη στην ανθεκτικότητα. Η ΕΕ υποστηρίζει σήμερα μια στρατηγική πρόνοιας για την ασφάλεια των διαστημικών υποδομών. Προς τον σκοπό αυτόν, έχει κινήσει δύο σημαντικές πρωτοβουλίες: την πρόταση θέσπισης διεθνούς κώδικα συμπεριφοράς για τις διαστημικές δραστηριότητες και το ευρωπαϊκό πρόγραμμα διαστημικής επιτήρησης.

3.25. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για μια πρώτη ατέλεια, που έγκειται στη δυσχέρεια συντονισμού των ικανοτήτων ορισμένων κρατών μελών τα οποία διαθέτουν δικά τους μέσα εποπτείας και ελέγχου. Σήμερα, είναι δύσκολο να επιτευχθεί συναίνεση ως προς τους επιδιωκόμενους στόχους ενός ευρωπαϊκού προγράμματος διαχείρισης της διαστημικής κυκλοφορίας. Το ζήτημα της διαχείρισης της διαστημικής κυκλοφορίας συνιστά, σε μεγάλο βαθμό, την τέλεια απεικόνιση της δυσκολίας επίτευξης μιας πραγματικής ευρωπαϊκής διακυβέρνησης στον διαστημικό τομέα, παρότι τα ζητήματα της βιωσιμότητας και της ασφάλειας του διαστήματος είναι κοινά για όλα τα κράτη μέλη, είτε επειδή αναπτύσσουν διαστημικές ικανότητες είτε επειδή χρησιμοποιούν διαστημικούς πόρους.

3.26. Οι δυσχέρειες αυτές συνιστούν φραγμούς για την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής διαστημικής βιομηχανίας σε διεθνές επίπεδο. Σε μακροπρόθεσμη βάση, η απουσία προτύπων θεσπισμένων από την Ευρώπη, καθώς και συμβατότητας με τα λοιπά πρότυπα, ενδέχεται να υπονομεύσει την ελευθερία πρόσβασης στο διάστημα. Το να διαθέτει δική της ικανότητα εκτόξευσης δεν αρκεί. Είναι επίσης αναγκαίο να μπορεί να αναπτύξει δορυφόρους ανεξάρτητα από πρότυπα που ορίζονται εκτός Ευρώπης, προκειμένου να διατηρηθεί η ευρωπαϊκή διαστημική ανταγωνιστικότητα, όπως κατέστη σαφές στις 22 Ιουνίου 2022 με την επιτυχία της πρώτης ετήσιας αποστολής της Ariane 5, στόχος της οποίας ήταν να τεθούν σε τροχιά δύο δορυφόροι, ένας μαλαισιανός και ένας ινδικός. Επιπλέον, η Ariane 6, το επόμενο βήμα, δεν θα καθυστερήσει να γίνει πραγματικότητα· η πρώτη πτήση της προβλέπεται για το 2023, και είναι πιο ευέλικτη και λιγότερο δαπανηρή από την Ariane 5 (και συνεπώς πιο ανταγωνιστική έναντι του SpaceX των ΗΠΑ).

([6]) https://www.esa.int/Safety_Security/SSA_Programme_overview

3.27. Η ΕΟΚΕ επωφελείται από την ευκαιρία της υπό εξέταση ανακοίνωσης για να υπενθυμίσει:

— την προσήλωσή της στις μη στρατιωτικές εφαρμογές του Galileo για τις σιδηροδρομικές, θαλάσσιες και οδικές μεταφορές·

— την επιθυμία της για ταχεία υλοποίηση των υποδομών ζωτικής σημασίας που πρότεινε ο επίτροπος κ. Breton.

3.28. Η ύπαρξη κανόνων και προτύπων που καταρτίζονται σε εθνικό επίπεδο από ορισμένα κράτη μέλη μπορεί μεν να αποδειχθεί χρήσιμη για την ανάπτυξη κοινών διατάξεων, αλλά η ανάγκη να επιβληθεί η Ευρώπη ως τελικός κριτής των μέτρων τυποποίησης θα καταστεί επιτακτική. Αυτό απαιτεί από τα κράτη μέλη της ΕΕ και του ΕΟΔ να συμφωνήσουν όσον αφορά τους στόχους και τις αρχές που θα διέπουν τις ευρωπαϊκές προσπάθειες στον τομέα της διαχείρισης της διαστημικής κυκλοφορίας, να καθορίσουν μηχανισμούς διαβούλευσης και συντονισμού, και να προσδιορίσουν σαφή οριοθέτηση των ρόλων, αδιαμφισβήτητο καταμερισμό των ευθυνών και διαφανή κατανομή των δραστηριοτήτων μεταξύ των κρατών μελών και των ενδιαφερομένων φορέων της Ευρώπης, και τούτο χωρίς να υπάρχει αντίθεση με υφιστάμενα σε άλλες χώρες συστήματα.

3.29. Κατά την ΕΟΚΕ, η κοινή ανακοίνωση αποτελεί μια καθυστερημένη, αλλά ωστόσο ευπρόσδεκτη, αναγνώριση της σημασίας που έχει η αντιμετώπιση των πολυεπίπεδων προκλήσεων που θα προκύψουν από την αύξηση των διαστημικών δραστηριοτήτων, η οποία, απουσία δεσμευτικού πλαισίου, κινδυνεύει να υπονομεύσει την παγκόσμια ισορροπία.

Βρυξέλλες, 21 Σεπτεμβρίου 2022.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Συμπληρωματική γνωμοδότηση της Συμβουλευτικής Επιτροπής Βιομηχανικών Μεταλλαγών — CCMI/196 — Νέο Διάστημα είναι διαθέσιμο στις επόμενες σελίδες:

«Γνωμοδότηση της Συμβουλευτικής Επιτροπής Βιομηχανικών Μεταλλαγών με θέμα "Ασφαλής διαστημική συνδεσιμότητα και νέο διάστημα: μια ευρωπαϊκή βιομηχανική πορεία προς την κυριαρχία και την καινοτομία"

(συμπληρωματική γνωμοδότηση στη γνωμοδότηση TEN/775)

Εισηγητής: ο κ. **Maurizio MENSI**

Συνεισηγητής: ο κ. **Franck UHLIG**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	22.2.2022
Νομική βάση	Άρθρο 56 παράγραφος 1 του Εσωτερικού Κανονισμού
	Συμπληρωματική γνωμοδότηση
Αρμόδιο τμήμα	Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	24.6.2022
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας	
(υπέρ/κατά/αποχές)	21/0/1

1. **Συμπεράσματα και συστάσεις**

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) στηρίζει τις πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την ασφαλή διαστημική συνδεσιμότητα και το "νέο διάστημα" για την ενίσχυση της βιομηχανικής και επιχειρησιακής κυριαρχίας των κρατών μελών. Η διασφάλιση της αυτονομίας είναι ζωτικής σημασίας όχι μόνο για τη μελλοντική ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας, αλλά και για τη διασφάλιση της στρατηγικής ανεξαρτησίας και ανθεκτικότητας [1], όπως φάνηκε πρόσφατα από την έλλειψη ηλεκτρονικών εξαρτημάτων, ιδίως μετά την κρίση της COVID-19 και τον πόλεμο στην Ουκρανία, η οποία έχει επηρεάσει σοβαρότατα την ευρωπαϊκή διαστημική βιομηχανία.

1.2. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η ασφαλής, προσβάσιμη και οικονομικά προσιτή συνδεσιμότητα αποτελεί όχι μόνο βασικό εργαλείο για τη λειτουργία της συμμετοχικής δημοκρατίας, αλλά και προϋπόθεση για την ορθή άσκηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων, καθώς και ευκαιρία για περαιτέρω ενδυνάμωση των πολιτών και της κοινωνίας των πολιτών.

1.3. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τη σημασία του διαστήματος για την οικονομία και την κοινωνία μας, καθώς και τη στρατηγική σημασία του από άποψη ασφάλειας και άμυνας, όπως καταδεικνύει ο πόλεμος Ρωσίας-Ουκρανίας. Επιπλέον, η φυσική ασφάλεια και η κυβερνοασφάλεια για τις υποδομές, τόσο στο έδαφος όσο και στο διάστημα, καθώς και τα σχετικά δεδομένα, έχουν καίρια σημασία για τη διασφάλιση της συνέχειας των υπηρεσιών και την εύρυθμη λειτουργία των συστημάτων.

1.4. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η τόνωση του ευρωπαϊκού διαστημικού οικοσυστήματος είναι καίριας σημασίας για την προώθηση της διττής μετάβασης και την αντιμετώπιση σημαντικών παγκόσμιων προκλήσεων, όπως η κλιματική αλλαγή. Αναγνωρίζει επίσης τα δυνητικά πλεονεκτήματα της συμμετοχής νεοφυών επιχειρήσεων και ΜΜΕ του τομέα του διαστήματος σε διαστημικά προγράμματα της ΕΕ, όπως και τη συμβολή τους στην ανθεκτικότητα και τη στρατηγική αυτονομία της ΕΕ.

1.5. Η ΕΟΚΕ φρονεί ακράδαντα ότι πρέπει να διασφαλιστεί ο κατάλληλος βαθμός συντονισμού, δεδομένου ότι η διακυβέρνηση ενός ασφαλούς και αυτόνομου συστήματος διαστημικής συνδεσιμότητας ("το πρόγραμμα") απαιτεί τη συνεργασία διαφόρων φορέων.

---

[1] Η Ευρώπη έχει τη δεύτερη μεγαλύτερη διαστημική βιομηχανία στον κόσμο, η οποία απασχολεί περισσότερους από 231 000 επαγγελματίες, ενώ η αξία της εκτιμάται στα 53-62 δισ. ευρώ, Μελέτη "Space Market" (Διαστημική αγορά), Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Νοέμβριος 2021.

1.6. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το πρόγραμμα-πλαίσιο "Ορίζων Ευρώπη", το οποίο ήδη εφαρμόζεται, θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί για την τόνωση της διαστημικής αγοράς, για τη στήριξη της δημιουργίας καινοτόμων εμπορικών λύσεων για τους διαστημικούς τομείς προηγούμενου και επόμενου σταδίου της ΕΕ και για την επιτάχυνση της διαθεσιμότητας των βασικών τεχνολογιών που απαιτούνται για το πρόγραμμα σε συνδυασμό με τις πρωτοβουλίες Euro ([2]) QCI και ENTRUSTED ([3]). Ειδικότερα, ένα ευρωπαϊκό σύστημα εξαρτημάτων, συστημάτων και υποσυστημάτων θα απαιτούσε τεράστιες μακροπρόθεσμες προσπάθειες για την αποκατάσταση μιας ισχυρής ευρωπαϊκής βιομηχανίας.

1.7. Η ΕΟΚΕ συνιστά να αναπτυχθούν συνέργειες με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας και μέσω του σχεδίου δράσης της Επιτροπής σχετικά με τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ της πολιτικής, της διαστημικής και της αμυντικής βιομηχανίας.

1.8. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι, προκειμένου να διασφαλιστεί η ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής διαστημικής βιομηχανίας, το πρόγραμμα θα πρέπει να συμβάλει στην ανάπτυξη προηγμένων δεξιοτήτων σε τομείς που σχετίζονται με το διάστημα και να υποστηρίζει δραστηριότητες εκπαίδευσης και κατάρτισης, με στόχο να αξιοποιηθεί πλήρως το δυναμικό των πολιτών της Ένωσης σε αυτόν τον τομέα. Έτσι θα βελτιωθεί η σημαντική κοινωνική διάσταση του προγράμματος.

1.9. Η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη να ληφθούν υπόψη όλες οι διαστημικές δυνατότητες για τον εκσυγχρονισμό των υφιστάμενων διαστημικών μέσων (Galileo ([4]), Copernicus ([5])), καθώς και για την ανάπτυξη μελλοντικών σχηματισμών και υπηρεσιών. Τούτο θα ενισχύσει την ανθεκτικότητα των διαστημικών μέσων της ΕΕ και θα ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας της. Η ανάθεση ευθυνών βάσει αποδεδειγμένης ικανότητας θα πρέπει να διασφαλίσει την αποτελεσματική υλοποίηση του προγράμματος.

1.10. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ΕΕ πρέπει να ενθαρρύνει την επιστημονική και τεχνική πρόοδο και να στηρίξει τις ικανότητες του διαστημικού τομέα για ανταγωνιστικότητα και καινοτομία, ιδίως όσον αφορά τις ΜΜΕ, τις νεοφυείς επιχειρήσεις και τις καινοτόμες επιχειρήσεις, ενθαρρύνοντας έτσι τις οικονομικές δραστηριότητες προηγούμενου και επόμενου σταδίου. Πράγματι, τα προγράμματα έρευνας και καινοτομίας διαδραματίζουν θεμελιώδη ρόλο στην αύξηση των τεχνολογικών ικανοτήτων της Ένωσης και των μελών της.

2. **Ιστορικό της γνωμοδότησης, συμπεριλαμβανομένης της υπό εξέταση νομοθετικής πρότασης**

2.1. Η πρόταση της Επιτροπής αποσκοπεί στην ανάπτυξη ενός προγράμματος με στόχο την παροχή εγγυημένων και ανθεκτικών δορυφορικών επικοινωνιών. Η Επιτροπή έχει δεσμευτεί να προωθήσει την καινοτομία στον διαστημικό τομέα και να συμβάλει περαιτέρω στην ανάπτυξη ενός ακμάζοντος οικοσυστήματος "New Space" της ΕΕ, έχοντας συμπεριλάβει το ζήτημα αυτό στις βασικές προτεραιότητες του διαστημικού της προγράμματος. Για τον σκοπό αυτό, η Επιτροπή δρομολόγησε την πρωτοβουλία CASSINI ([6]). Ειδικότερα, διασφαλίζει στους κυβερνητικούς χρήστες τη μακροπρόθεσμη διαθεσιμότητα αξιόπιστων, ασφαλών και οικονομικά αποδοτικών υπηρεσιών δορυφορικών επικοινωνιών σε παγκόσμιο επίπεδο, οι οποίες υποστηρίζουν, με τη σειρά τους, την προστασία των υποδομών ζωτικής σημασίας, την επιτήρηση, τις εξωτερικές δράσεις και τη διαχείριση κρίσεων, αυξάνοντας με τον τρόπο αυτόν την ανθεκτικότητα των κρατών μελών.

2.2. Η πρωτοβουλία υποτίθεται ότι θα επωφεληθεί από την εμπειρογνωμοσύνη της ευρωπαϊκής διαστημικής βιομηχανίας, τόσο από τους εδραιωμένους βιομηχανικούς παράγοντες όσο και από το οικοσύστημα "New Space". Έτσι, η παγκόσμια δορυφορική συνδεσιμότητα έχει πλέον καταστεί στρατηγικό πλεονέκτημα για την ασφάλεια, την προστασία και την ανθεκτικότητα της ΕΕ και των κρατών μελών της. Η πρόταση έχει επίσης ως στόχο να κάνει δυνατή τη διαθεσιμότητα ευρυζωνικών και αδιάλειπτων εμπορικών δικτύων υψηλής ταχύτητας σε όλη την Ευρώπη, εξαλείφοντας τις νεκρές ζώνες και αυξάνοντας τη συνοχή μεταξύ των επικρατειών των κρατών μελών, και να παρέχει συνδεσιμότητα σε γεωγραφικές περιοχές στρατηγικού ενδιαφέροντος, όπως η Αφρική και η περιοχή της Αρκτικής. Μετά το Galileo και το Copernicus, ο προτεινόμενος τρίτος σχηματισμός θα βασίζεται σε τρία νέα στοιχεία διαφοροποίησης: στην ασφάλεια βάσει σχεδιασμού (μέσω της χρήσης νέων τεχνολογιών, όπως η κβαντική) για ευαίσθητες επικοινωνίες (άμυνα), σε έναν σχηματισμό πολλαπλών τροχιών και σε μια δομή που να βασίζεται σε συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (για την περαιτέρω ενίσχυση της εμπορικής διάστασης).

([2]) Πρωτοβουλία "Ευρωπαϊκή υποδομή κβαντικής επικοινωνίας" (EuroQCI).

([3]) Ερευνητικό έργο της ΕΕ στον τομέα των ασφαλών δορυφορικών επικοινωνιών (SatCom) για κυβερνητικούς φορείς. ENTRUSTED: "Ευρωπαϊκή δικτύωση για τον χάρτη πορείας δορυφορικών επικοινωνιών για τους κυβερνητικούς χρήστες που χρειάζονται ασφαλείς, διαλειτουργικές, καινοτόμες και τυποποιημένες υπηρεσίες".

([4]) Ευρωπαϊκό παγκόσμιο δορυφορικό σύστημα πλοήγησης, το οποίο λειτουργεί από τον Δεκέμβριο του 2016, όταν άρχισε να παρέχει υπηρεσίες σε δημόσιες αρχές, επιχειρήσεις και πολίτες.

([5]) Πρόγραμμα γεωσκόπησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πάροχος γεωσκοπικών δεδομένων, το οποίο χρησιμοποιείται για παρόχους υπηρεσιών, δημόσιες αρχές και διεθνείς οργανισμούς.

([6]) Οι ανταγωνιστικές διαστημικές νεοφυείς επιχειρήσεις για την καινοτομία αποτελούν πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη διαστημική επιχειρηματικότητα, κύριος στόχος των οποίων είναι η στήριξη των νεοφυών επιχειρήσεων και των ΜΜΕ σε διάφορα στάδια της ανάπτυξής τους με ένα σύνολο εργαλείων και χρηματοδοτήσεων.

2.3. Η πρόταση είναι συνεπής με ορισμένες άλλες πολιτικές και τρέχουσες νομοθετικές πρωτοβουλίες της ΕΕ σχετικά με τα δεδομένα (όπως η οδηγία Inspire ([7]) και η οδηγία για τα ανοιχτά δεδομένα ([8])), τη νεφοϋπολογιστική και την κυβερνοασφάλεια. Ειδικότερα, η παροχή κυβερνητικών υπηρεσιών θα εξασφαλίσει περαιτέρω συνοχή σύμφωνα με τις ψηφιακές στρατηγικές και τις στρατηγικές κυβερνοασφάλειας της ΕΕ, διασφαλίζοντας έτσι την ακεραιότητα και την ανθεκτικότητα των ευρωπαϊκών υποδομών, δικτύων, επικοινωνιών και δεδομένων. Η πρόταση θα στηρίξει επίσης τις ικανότητες του διαστημικού τομέα εντός της Ένωσης για ανταγωνιστικότητα και καινοτομία, και θα συμβάλει σημαντικά στη διασφάλιση της αυτόνομης και οικονομικά προσιτής πρόσβασης της Ευρώπης στο διάστημα τα επόμενα χρόνια. Παράλληλα, ο αντίκτυπος της πρότασης στην ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών μοντέλων εκμετάλλευσης των εκτοξευτών θα είναι κρίσιμος και ιδιαίτερα θετικός ([9]).

2.4. Στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 21ης-22ας Μαρτίου 2019 επισημάνθηκε ότι η Ένωση πρέπει να προχωρήσει περαιτέρω στην ανάπτυξη ανταγωνιστικής, ασφαλούς, χωρίς αποκλεισμούς και βασιζόμενης σε κανόνες δεοντολογίας ψηφιακής οικονομίας με συνδεσιμότητα παγκόσμιου κύρους ([10]). Ειδικότερα, το *σχέδιο δράσης της Επιτροπής για τις συνέργειες μεταξύ της πολιτικής, της αμυντικής και της διαστημικής βιομηχανίας* της 22ας Φεβρουαρίου 2021 αναφέρει ότι στοχεύει "[ν]α καταστήσει δυνατή την πρόσβαση σε συνδεσιμότητα υψηλής ταχύτητας σε όλους στην Ευρώπη και [ν]α παράσχει ένα ανθεκτικό σύστημα συνδεσιμότητας που θα επιτρέπει στην Ευρώπη να παραμένει συνδεδεμένη ό,τι κι αν συμβεί ([11])".

2.5. Το πρόγραμμα θα λειτουργήσει συμπληρωματικά ως προς τις υφιστάμενες ρυθμίσεις των κυβερνητικών δορυφορικών επικοινωνιών (GOVSATCOM) της ΕΕ ([12]) όσον αφορά τη συγκέντρωση και την ανταλλαγή των υπαρχουσών κυβερνητικών δυνατοτήτων για δορυφορικές επικοινωνίες. Λόγω της περιορισμένης διάρκειας ζωής ενός δορυφόρου, αρκετές από τις κρατικές υποδομές που θα αποτελούν μέρος της συγκέντρωσης και κοινής χρήσης των GOVSATCOM θα πρέπει να ανανεωθούν την επόμενη δεκαετία ([13]).

2.6. Τα αυξανόμενα επίπεδα υβριδικών απειλών και κυβερνοαπειλών και οι τάσεις των φυσικών καταστροφών κατευθύνουν τις μεταβαλλόμενες ανάγκες των κυβερνητικών φορέων για την επίτευξη υψηλότερης ασφάλειας, αξιοπιστίας και διαθεσιμότητας αντίστοιχων λύσεων δορυφορικών επικοινωνιών. Επιπλέον, η εμφάνιση των κβαντικών υπολογιστών αποτελεί πρόσθετη απειλή, καθώς αυτοί οι υπολογιστές θα μπορούν να αποκρυπτογραφούν περιεχόμενο το οποίο είναι επί του παρόντος κρυπτογραφημένο.

2.7. Έχουν εμφανιστεί διάφορες μη ενωσιακές μέγα-συστοιχίες υποστηριζόμενες ή επιδοτούμενες από το δημόσιο στις ΗΠΑ, την Κίνα και τη Ρωσία. Σε συνδυασμό με την έλλειψη διαθέσιμων αιτήσεων εκχώρησης συχνοτήτων και τροχιακών θέσεων, και την περιορισμένη διάρκεια ζωής της δυναμικότητας GOVSATCOM, το γεγονός αυτό δημιουργεί επείγουσα ανάγκη ενός ενωσιακού διαστημικού συστήματος ασφαλούς συνδεσιμότητας. Το πρόγραμμα θα καλύψει τις ελλείψεις ικανοτήτων και δυναμικότητας όσον αφορά τις υπηρεσίες κυβερνητικών δορυφορικών επικοινωνιών.

([7]) Οδηγία 2007/2/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Μαρτίου 2007, για τη δημιουργία υποδομής χωρικών πληροφοριών στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα (Inspire) (ΕΕ L 108 της 25.4.2007, σ. 1).

([8]) Οδηγία (ΕΕ) 2019/1024 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Ιουνίου 2019, για τα ανοικτά δεδομένα και την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα (ΕΕ L 172 της 26.6.2019, σ. 56).

([9]) Με 18 δορυφόρους που βρίσκονται επί του παρόντος σε τροχιά και πάνω από 30 που έχουν προγραμματιστεί για τα επόμενα 10-15 έτη, η ΕΕ είναι επίσης ο μεγαλύτερος θεσμικός πελάτης για υπηρεσίες εκτόξευσης δορυφόρων στην Ευρώπη. Οι εκτοξευτές είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος τομέας της διαστημικής κατασκευαστικής δραστηριότητας στην Ευρώπη μετά τους εμπορικούς δορυφόρους, ενισχύουν δε την ευρωπαϊκή βιομηχανία. Η Επιτροπή θα συγκεντρώσει τις ανάγκες των προγραμμάτων της ΕΕ για υπηρεσίες εκτόξευσης και θα ενεργεί ως έξυπνος πελάτης αξιόπιστων και οικονομικά αποδοτικών ευρωπαϊκών λύσεων εκτόξευσης. Είναι επίσης καθοριστικής σημασίας το να συνεχίσει η Ευρώπη να διαθέτει σύγχρονες, αποτελεσματικές και ευέλικτες υποδομές εκτόξευσης.

([10]) Από τον Ιούνιο του 2019, τα κράτη μέλη έχουν υπογράψει τη δήλωση ευρωπαϊκής υποδομής κβαντικής επικοινωνίας (EuroQCI) με την οποία συμφωνούν να συνεργαστούν μεταξύ τους, με την Επιτροπή και με την υποστήριξη του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Διαστήματος (ΕΟΔ), προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης υποδομής κβαντικής επικοινωνίας η οποία θα καλύπτει το σύνολο της ΕΕ.

([11]) COM(2021) 70 final.

([12]) Η ΕΕ θέσπισε τη συνιστώσα GOVSATCOM του κανονισμού (ΕΕ) 2021/696 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 28ης Απριλίου 2021, για να διασφαλίσει τη μακροπρόθεσμη διαθεσιμότητα αξιόπιστων, ασφαλών και οικονομικά αποδοτικών υπηρεσιών δορυφορικών επικοινωνιών για τους χρήστες των GOVSATCOM. Ο κανονισμός (ΕΕ) 2021/696 προβλέπει ότι σε πρώτο στάδιο, περίπου έως το 2025 θα χρησιμοποιείται η υφιστάμενη δυναμικότητα της συνιστώσας GOVSATCOM. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή θα προμηθεύεται δυναμικότητα GOVSATCOM από κράτη μέλη με εθνικά συστήματα και διαστημικές ικανότητες, καθώς και από παρόχους εμπορικών δορυφορικών επικοινωνιών ή υπηρεσιών, λαμβάνοντας υπόψη τα ζωτικά συμφέροντα ασφάλειας της Ένωσης.

([13]) Στην πραγματικότητα, οι GOVSATCOM είναι ένας στρατηγικός πόρος, ο οποίος συνδέεται στενά με την εθνική ασφάλεια και χρησιμοποιείται από τα περισσότερα κράτη μέλη. Οι δημόσιοι χρήστες τείνουν να προτιμούν είτε τις λύσεις κρατικής ιδιοκτησίας (ιδιοκτήτες των κυβερνητικών SATCOM είναι, μεταξύ άλλων, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ελλάδα, η Ιταλία, το Λουξεμβούργο και η Ισπανία) είτε τις λύσεις δημόσιου-ιδιωτικού τομέα (όπως οι Satcom BW της Γερμανίας ή οι GovSat του Λουξεμβούργου) ή να κάνουν χρήση συγκεκριμένων διαπιστευμένων ιδιωτών παρόχων. Οι GOVSATCOM έχουν προσδιοριστεί ήδη από το 2013 (Συμπεράσματα του Συμβουλίου από τις 19-20 Δεκεμβρίου 2013) ως πολλά υποσχόμενο πεδίο, το οποίο παρέχει τη δυνατότητα απτής συνεισφοράς στους στόχους για μια ισχυρή, ασφαλή και ανθεκτική Ευρωπαϊκή Ένωση. Αποτελεί πλέον αναπόσπαστο μέρος της διαστημικής στρατηγικής για την Ευρώπη [Μια διαστημική στρατηγική για την Ευρώπη COM(2016) 705 final], του σχεδίου δράσης για την ευρωπαϊκή άμυνα [Σχέδιο δράσης για την ευρωπαϊκή άμυνα COM(2016) 950 final] και της συνολικής στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.8. Το πρόγραμμα αναμένεται επίσης να επιτρέψει την παροχή εμπορικών υπηρεσιών δορυφορικών επικοινωνιών από τον ιδιωτικό τομέα. Στο πλαίσιο της εκτίμησης επιπτώσεων κρίθηκε ότι η σύμπραξη δημόσιου-ιδιωτικού τομέα είναι το καταλληλότερο μοντέλο υλοποίησης προκειμένου να διασφαλιστεί η δυνατότητα επίτευξης των στόχων του προγράμματος. Θα τονώσει την ιδιαίτερα την καινοτομία σε όλες τις συνιστώσες της ευρωπαϊκής διαστημικής βιομηχανίας (μεγάλοι πάροχοι ολοκληρωμένων συστημάτων, ανεξάρτητες επιχειρήσεις μεσαίας κεφαλαιοποίησης, ΜΜΕ και νεοφυείς επιχειρήσεις).

2.9. Καθώς οι κυβερνήσεις, οι πολίτες και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ εξαρτώνται ολοένα και περισσότερο από τη συνδεσιμότητα, οι ανάγκες τους απαιτούν λύσεις υψηλότερης ασφάλειας, χαμηλής λανθάνουσας καθυστέρησης ([14]) και μεγαλύτερου εύρους ζώνης. Ως εκ τούτου, προκύπτει η ανάγκη να έχουν εγγυημένη πρόσβαση σε ανθεκτικές λύσεις μέσω καινοτόμων τεχνολογιών και νέων βιομηχανικών τάσεων και προσεγγίσεων. Όπως τονίζεται στην πρόταση, το σύστημα που προβλέπεται θα είναι επομένως καθοριστικό για την τεχνολογία.

2.10. Προκειμένου να είναι οικονομικά αποδοτικό και να αξιοποιεί τις οικονομίες κλίμακας, το πρόγραμμα θα πρέπει να βελτιστοποιεί την ισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης κυβερνητικών υπηρεσιών.

2.11. Στην πραγματικότητα, οι δορυφορικές επικοινωνίες παρέχουν καθολική κάλυψη, η οποία λειτουργεί συμπληρωματικά προς τα επίγεια δίκτυα. Αντιμετωπίζονται ολοένα και περισσότερο ως στρατηγικό στοιχείο, γεγονός που αναδεικνύει την αυξανόμενη παγκόσμια ανάγκη να διασφαλίζουν οι κυβερνητικές υπηρεσίες ανθεκτική συνδεσιμότητα προκειμένου όχι μόνο να υποστηρίζουν τις επιχειρήσεις ασφαλείας τους, αλλά και να συνδέουν τις υποδομές ζωτικής σημασίας, να διευκολύνουν την αποδοτική και αποτελεσματική ηλεκτρονική διασυνοριακή ή διατομεακή αλληλεπίδραση μεταξύ των ευρωπαϊκών δημόσιων διοικήσεων, των επιχειρήσεων και των πολιτών, να συμβάλουν στην ανάπτυξη μιας πιο αποτελεσματικής, απλουστευμένης και φιλικής προς τον χρήστη ηλεκτρονικής διακυβέρνησης σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο των δημόσιων διοικήσεων ([15]) και να διαχειρίζονται κρίσεις, όπως επίσης να υποστηρίζουν τη συνοριακή και θαλάσσια επιτήρηση.

2.12. Τη θέσπιση του προγράμματος θα ακολουθήσει μια σταδιακή προσέγγιση με στόχο την ποιότητα. Η αρχική ανάπτυξη και εγκατάσταση θα μπορούσε να ξεκινήσει από το 2023· η παροχή αρχικών υπηρεσιών και οι δοκιμές κβαντικής κρυπτογραφίας σε τροχιά έως το 2025· και η πλήρης εγκατάσταση, όπου η ενσωματωμένη κβαντική κρυπτογραφία θα επιτρέπει την παροχή ολοκληρωμένων υπηρεσιών έως το 2028. Το συνολικό κόστος τους προγράμματος εκτιμάται στα 6 δισ. ευρώ και η χρηματοδότηση θα προέλθει από διάφορες πηγές του δημόσιου τομέα (προϋπολογισμός της ΕΕ, συνεισφορές από τα κράτη μέλη και τον ΕΟΔ) και από επενδύσεις του ιδιωτικού τομέα. Όσον αφορά τη χρηματοδότηση της ΕΕ, δεν υπονομεύει την εφαρμογή των υφιστάμενων διαστημικών συνιστωσών του κανονισμού της ΕΕ για το διάστημα, ιδίως του Galileo και του Copernicus.

3. **Γενικές παρατηρήσεις**

3.1. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, στον σημερινό ψηφιακό κόσμο, η διαστημική συνδεσιμότητα αποτελεί κρίσιμο και στρατηγικό πλεονέκτημα για τις σύγχρονες κοινωνίες. Δίνει τη δυνατότητα για οικονομική ισχύ, ψηφιακή ηγεσία, τεχνολογική κυριαρχία, οικονομική ανταγωνιστικότητα και κοινωνική πρόοδο. Δίνοντας πιο εξέχοντα ρόλο στους διαστημικούς φορείς, το πρόγραμμα στοχεύει στη διασφάλιση υψηλής ποιότητας, ασφαλών δεδομένων και υπηρεσιών που σχετίζονται με το διάστημα, τα οποία θα μπορούν να αποφέρουν κοινωνικοοικονομικά οφέλη για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις της Ευρώπης, να ενισχύσουν την ασφάλεια και την αυτονομία της ΕΕ και να τονώσουν τον ρόλο της ΕΕ ως ηγετική δύναμη στον τομέα του διαστήματος,, επιτρέποντάς της να ανταγωνιστεί άλλες κορυφαίες διαστημικές οικονομίες και αναδυόμενες χώρες που δραστηριοποιούνται στο διάστημα. Επιπλέον, αποτελεί επίσης σημαντικό τεχνικό εργαλείο που επιτρέπει την ελευθερία του λόγου και την ελεύθερη κυκλοφορία των ιδεών.

3.2. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η ασφαλής, προσβάσιμη και οικονομικά προσιτή συνδεσιμότητα αποτελεί όχι μόνο προαπαιτούμενο για τη λειτουργία της συμμετοχικής δημοκρατίας, αλλά και προϋπόθεση για την ορθή άσκηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων, καθώς και ευκαιρία για περαιτέρω ενδυνάμωση των πολιτών και της κοινωνίας των πολιτών. Οι Ευρωπαίοι πολίτες εξαρτώνται όλο και περισσότερο από τη διαστημική τεχνολογία, τα διαστημικά δεδομένα και τις διαστημικές υπηρεσίες. Τούτο προϋποθέτει, ιδίως, τήρηση των κανόνων για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Επιπλέον, το διάστημα διαδραματίζει ολοένα και μεγαλύτερο ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη, την ασφάλεια και τη γεωπολιτική βαρύτητα της ΕΕ. Υπό αυτήν την έννοια, η αξιόπιστη και ασφαλής συνδεσιμότητα μπορεί να θεωρηθεί δημόσιο αγαθό για τις κυβερνήσεις και τους πολίτες.

3.3. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει τη χρήση συμπράξεων δημόσιου — ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ) ως το κατάλληλο μοντέλο υλοποίησης προκειμένου να διασφαλιστεί η δυνατότητα επίτευξης των στόχων του προγράμματος. Η άμεση εμπλοκή του ιδιωτικού τομέα δημιουργεί ένα περιβάλλον ευνοϊκό για την περαιτέρω ανάπτυξη της ευρυζωνικής και αδιάλειπτης συνδεσιμότητας υψηλής ταχύτητας σε όλη την Ευρώπη. Αυτό επιτυγχάνεται με την εξάλειψη των νεκρών ζωνών επικοινωνίας και τη διασφάλιση της συνοχής μεταξύ των επικρατειών των κρατών μελών, καθώς και την παροχή συνδεσιμότητας σε γεωγραφικές περιοχές στρατηγικού ενδιαφέροντος.

([14]) Ως χαμηλή λανθάνουσα καθυστέρηση νοείται η ελάχιστη καθυστέρηση στην επεξεργασία ηλεκτρονικών δεδομένων μέσω σύνδεσης δικτύου. Όσο μικρότερη είναι η λανθάνουσα καθυστέρηση της επεξεργασίας, τόσο προσεγγίζει την πρόσβαση σε πραγματικό χρόνο. Η με χαμηλή λανθάνουσα καθυστέρηση σύνδεση με δίκτυο είναι μια σύνδεση με πολύ μικρούς χρόνους καθυστέρησης.

([15]) Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο Αποτελέσματα της ενδιάμεσης αξιολόγησης του προγράμματος ISA (λύσεις διαλειτουργικότητας για τις ευρωπαϊκές δημόσιες διοικήσεις), 23 Σεπτεμβρίου 2019, COM(2019) 615 final.

3.4. Μέσω μιας ανταγωνιστικής διαδικασίας σύναψης συμβάσεων, η Επιτροπή μπορεί να συνάψει σύμβαση παραχώρησης ούτως ώστε να προσφέρει την απαιτούμενη λύση και να προστατεύσει τα συμφέροντα της Ένωσης και των κρατών μελών. Η συμμετοχή της βιομηχανίας μέσω μιας τέτοιας παραχώρησης θα επιτρέψει στον ιδιώτη εταίρο να συμπληρώσει την υποδομή του προγράμματος με πρόσθετες δυνατότητες μέσω πρόσθετων ίδιων επενδύσεων.

3.5. Από την άποψη αυτή, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι ο ρόλος του δημόσιου τομέα θα πρέπει να αντικατοπτρίζεται επαρκώς στη μελλοντική διακυβέρνηση του προγράμματος, ενώ ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην ασφάλεια των υποδομών και τον προσεκτικό έλεγχο όσον αφορά το κόστος, το χρονοδιάγραμμα και τις επιδόσεις. Η Επιτροπή θα είναι ο διαχειριστής του προγράμματος για τη σύσταση και την εποπτεία της παραχώρησης. Ο οργανισμός του διαστημικού προγράμματος της ΕΕ θα είναι επιφορτισμένος με την παροχή των κυβερνητικών υπηρεσιών, και ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Διαστήματος με την επίβλεψη των δραστηριοτήτων ανάπτυξης και επικύρωσης. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι ΜΜΕ είναι επίσης ζωτικής σημασίας για την καινοτομία και το οικοσύστημα στην αναδυόμενη νέα διαστημική οικονομία. Ως εκ τούτου, θα πρέπει να ενθαρρύνεται ενεργά η ανάπτυξη διαστημικών υπηρεσιών ΜΜΕ, καθώς και η σύναψη δημόσιων συμβάσεων μεταξύ αυτών, των δημοσίων αρχών και του ιδιωτικού τομέα. Αυτό θα συμβάλει στη δημιουργία θέσεων εργασίας, στη βελτίωση των τεχνολογικών δεξιοτήτων και στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης, τα οποία είναι ολοένα και πιο σημαντικά για τη διττή μετάβαση της ΕΕ σε μια βιώσιμη και ψηφιακή οικονομία. Με τον τρόπο αυτό εξασφαλίζεται αποτελεσματικός και διαφανής ανταγωνισμός, και, παράλληλα, η ενίσχυση της τεχνολογικής αυτονομίας της ΕΕ, μέσω ειδικών απαιτήσεων που σχετίζονται με την ασφάλεια, τη συνέχεια των υπηρεσιών και την αξιοπιστία.

3.6. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι, κατά τη διαδικασία σύναψης συμβάσεων, θα πρέπει να αναπτυχθούν συγκεκριμένα κριτήρια για την ανάθεση παραχώρησης, κάτι που θα διασφαλίσει τη συμμετοχή νεοφυών επιχειρήσεων και ΜΜΕ σε ολόκληρη την αξιακή αλυσίδα της παραχώρησης, παρέχοντας έτσι ένα κίνητρο για την ανάπτυξη καινοτόμων και ανατρεπτικών τεχνολογιών. Σε περίπτωση που η χρήση προμηθευτών εκτός ΕΕ εγείρει ζητήματα από άποψη ασφάλειας και στρατηγικής, θα πρέπει να θεσπιστούν κατάλληλοι κανόνες συμμετοχής.

3.7. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι ΜΜΕ πρέπει να ενθαρρυνθούν να εκμεταλλευτούν τα πολλαπλά χρηματοδοτικά εργαλεία που διαθέτει η ΕΕ προκειμένου να αναζωογονήσουν το διαστημικό οικοσύστημα, καθώς αυτό θα συμβάλει στη δημιουργία θέσεων εργασίας, στη βελτίωση των τεχνολογικών δεξιοτήτων και στην τόνωση της βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης.

4. **Ειδικές παρατηρήσεις**

4.1. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η στρατηγική κυριαρχία της ΕΕ και των κρατών μελών βασίζεται κυρίως στην τεχνολογική αυτονομία και ικανότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, καθώς και στην ασφάλεια των δορυφορικών επικοινωνιών, ιδίως σε ένα πλαίσιο αυξανόμενων γεωπολιτικών εντάσεων. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά τις πρωτοβουλίες με στόχο την ενίσχυση της βιομηχανικής και τεχνολογικής κυριαρχίας των κρατών μελών της ΕΕ.

4.2. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση και θεωρεί ότι οι πιθανές συνέργειες μεταξύ κυβερνητικών και εμπορικών πολιτικών δραστηριοτήτων αποτελούν σημαντική ευκαιρία για οικονομικούς λόγους, καθώς και για τις πρόσθετες υπηρεσίες που προσφέρονται στους Ευρωπαίους πολίτες, στο πλαίσιο της παγκόσμιας αύξησης των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων για τις δραστηριότητες στο διάστημα.

4.3. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία που υπέχει η υποστήριξη της ανταγωνιστικότητας και των δυνατοτήτων καινοτομίας των διαστημικών βιομηχανιών εντός της Ένωσης. Τούτο θα συμβάλει σημαντικά στη διασφάλιση της αυτόνομης και οικονομικά προσιτής πρόσβασης της Ευρώπης στο διάστημα τα επόμενα χρόνια. Παράλληλα, ο αντίκτυπος στην ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών μοντέλων εκμετάλλευσης των εκτοξευτών θα είναι κρίσιμος και ιδιαίτερα θετικός.

4.4. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι το πρόγραμμα θα πρέπει να επιτρέπει στους τηλεπικοινωνιακούς φορείς να επωφελούνται από την αυξημένη χωρητικότητα και τις αξιόπιστες και ασφαλείς υπηρεσίες. Επιπλέον, η εμπορική διάσταση θα επιτρέψει στις υπηρεσίες λιανικής πώλησης να προσεγγίσουν περισσότερους ιδιώτες χρήστες σε ολόκληρη την ΕΕ.

4.5. Όσον αφορά τη διακυβέρνηση του προγράμματος (Κεφάλαιο V της πρότασης κανονισμού), είναι σαφές ότι τέσσερις κύριοι παράγοντες θα επιφορτιστούν με τους κύριους ρόλους του προγράμματος, δηλαδή η Επιτροπή, ο Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το διαστημικό πρόγραμμα (“ο Οργανισμός”), τα κράτη μέλη και ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Διαστήματος (ΕΟΔ).

4.6. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι ο σαφής καταμερισμός των καθηκόντων, των ρόλων και των αρμοδιοτήτων, παράλληλα με τον επαρκή συντονισμό μεταξύ των διαφόρων παραγόντων, είναι απαραίτητος για την ορθή λειτουργία του προγράμματος. Επομένως, η ακριβής κατανομή των αρμοδιοτήτων, βάσει της αποδεδειγμένης ικανότητας των ενδιαφερομένων μερών, θα διασφαλίσει επίσης την αποτελεσματική εκτέλεση του προγράμματος όσον αφορά το κόστος και τις προθεσμίες. Η αποτελεσματική διαχείριση της διαστημικής κυκλοφορίας είναι επίσης απαραίτητη για τη βελτίωση της ασφάλειας, δεδομένου του αυξανόμενου όγκου αποβλήτων στο διάστημα.

4.7. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η κυβερνοασφάλεια τόσο των επίγειων όσο και των διαστημικών υποδομών είναι καθοριστικής σημασίας για τη διασφάλιση της λειτουργίας και της ανθεκτικότητας των συστημάτων.

4.8. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι, προκειμένου να διασφαλιστεί η ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής διαστημικής βιομηχανίας, το πρόγραμμα θα πρέπει να συμβάλει στην ανάπτυξη προηγμένων δεξιοτήτων σε τομείς που σχετίζονται με το διάστημα και να υποστηρίζει δραστηριότητες εκπαίδευσης και κατάρτισης, προωθώντας τις ίσες ευκαιρίες, την ισότητα των φύλων και την ενδυνάμωση των γυναικών, με στόχο να αξιοποιήσει πλήρως το δυναμικό των πολιτών της Ένωσης σε αυτόν τον τομέα.

4.9. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι, για τη δημιουργία και την αναβάθμιση των υποδομών, ενδέχεται να συμμετέχουν πολλοί βιομηχανικοί παράγοντες σε πολλές χώρες, οι εργασίες των οποίων πρέπει να συντονιστούν αποτελεσματικά προκειμένου να αναπτυχθούν αξιόπιστα και πλήρως ολοκληρωμένα συστήματα, με ιδιαίτερη αναφορά στην ασφάλεια και την κυβερνοασφάλεια.

Βρυξέλλες, 24 Ιουνίου 2022.

Ο Πρόεδρος
της Συμβουλευτικής Επιτροπής Βιομηχανικών Μεταλλαγών
Pietro Francesco DE LOTTO»